

ODGOVORNOST MATIČNE CRKVE I CRKVE PRIHVATA ZA PASTORAL TURISTA

Govoriti o važnosti i značenju fenomena turizma u suvremenom svijetu mislim da je sasvim suvišno. Svaki od nas je također svjestan krute potrebe turističkog pastorala u Crkvi.

Pretpostavljam također da su nam svima poznati crkveni dokumenti koje su nam u posljednje vrijeme pape i nadležne kongregacije uputili u vezi s pitanjima turizma.

Isto tako pretpostavljam da mi svi, skupa s Koncilom, pozitivno vrednujemo pojavu turizma. Nećemo svoj pogled vezati samo uz negativne posljedice suvremenog masovnog turizma i onda nad njima kukati, već rado prihvaćamo i pozitivne vrijednosti koje turizam sobom nosi. Pače u njemu naziremo i sjajnu prigodu za širenje evanđelja kao i za prakticiranje naše kršćanske bratske ljubavi.

Stoga mislim da se mirne duše mogu ograničiti samo na pitanje *odgovornosti* matične i gostoprimalačke crkve. Objekt naših razmatranja bit će njihova odgovornost kako prema stranim tako i prema domaćim gostima.

1. Čija odgovornost?

Prije svega bih ipak želio proventilirati pitanje: na *kome* leži odgovornost za pastoral turista? Da li samo na matičnoj i gostoprimalačkoj crkvi? Ili smo svi mi za nj odgovorni? Mislim da jedino ispravni odgovor na postavljeno pitanje glasi: *odgovorni smo svi mi kršćani, svi članovi Crkve, čitava Crkva* u svojoj glavi i svim udovima, u svim svojim strukturama.

Zašto? Jednostavno zato jer smo svi braća i sestre u Kristu, djeca istoga nebeskog Oca. Može li itko od nas, poput Kaina, reći: »Zar sam ja čuvar brata svoga?« (Post 4, 9). Ako smo braća i sestre, ako smo članovi iste Crkve, ako smo svi pozvani na svetost i ako je *ljubav* središnji zakon kršćanstva, tko smije reći da ga se ne tiču naši gosti što nas u masama posjećuju svake godine?

Kršćanin u svakom čovjeku gleda sliku Božju, u svakome putniku *prisutnost* Božju. Sjetimo se samo Abrahama i njegova tri gosta (Post 18, 1—15). Ili dozovimo sebi u pamet učenike iz Emausa kako razgovaraju s Neznancem (Lk 24, 15...). A zar nam na sudnjem danu neće reći Gospodin: »Bijah stranac, i primili ste me« (Mt 25, 35)? Dobro koje smo iskazali svojim gostima iskazali smo samome Kristu.

Turizam pruža prigodu svakom kršćaninu da može ispuniti svoju *apostolsku* zadaću. Apostolat se može, doduše, obavljati i u domaćoj sredini, ali ne smijemo zaboraviti da je pravo značenje apostolata »misijska« ili »poslanje«. ¹ Apostolat dakle traži naš put prema ostalim ljudima ili njihov dolazak k nama. Stoga i putnici, tj. naši gosti, imaju da izvrše svoj apostolski zadatak prema nama, i mi domaćini svoj prema njima. Tu je po srijedi obostrani apostolat.

Unutar našega katoličkog apostolata ne smijemo smetnuti s uma ni svoju *ekumensku* ulogu. Putnici i turisti nisu uvijek katolici. Turizam povezuje skupa sve kršćanske konfesije te nas miješa također i s nevjernicima. Ekumenske su implikacije za naš pastoral neizbježive. Turizam je stoga za nas i vjerski problem.

Ne samo vjerski, već i *moralni* problem. Turizam nam nameće golemu moralnu odgovornost, jer postavlja pred nas dva teška životna pitanja. Prvo je: kako iskoristiti slobodno vrijeme koje nam pruža godišnji ili tjedni odmor? Kako ga iskoristiti stvaralački i kršćanski, ćudoredno i pozitivno, a da se usput odmorimo? ² Opći direktorij za dušobrižništvo turista nam stavlja na srce da poradimo na tome da nam »slobodno vrijeme postane vrijeme spasenja«. ³

Drugo važno moralno pitanje je usklađivanje međuljudskih odnosa između gostiju i domaćina. Kako postići da gosti ni u čemu ne povrijede domoroce, a da domaći ne podlegnu napasti ksenofobije ili, još češće, izrabljivanja gostiju? Pojava turizma nam omogućuje vršenje stare kršćanske *kreposti* gostoljublja i gostoprimstva. »Hospitales invicem sine murmuratione«, kako reče Petar (1 Pet 4, 8) ili »hospitalitatem sectantes«, kako reče Pavao (Rom 12, 13).

Uostalom, svi smo mi, istodobno i naizmjenice, i gosti i domaćini. Ista osoba vrši obe uloge u raznim životnim situacijama. Među obim ulogama postoji dijalektički odnos. Opet se sjetimo emauskog događaja: učenici postaju domaćini kad pozivaju Isusa na večeru, a na njoj se Putnik pretvara u gostoprimca. Dijalektika obaju uloga se jasno očituje u nekim evropskim jezicima. Grčka riječ »*xénos*« označuje stranca-gosta kao i domaćina. Latinski »*hospes*« je i gost i domaćin. »*Hospita*« je tuđinka i gostoljubiva žena, odnosno domaćica. Odatle Francuzi i gosta i ugostitelja nazivaju »*l'hôte*« (resp. *l'hôtesse*). Naizmjeničnost uloga se nazrijeva i u talijanskim riječima »*l'ospite*« (gost) i »*l'oste*« (gostioničar). Za iste pojmove su i Englezi našli sasvim slične riječi: »*guest*« (gost) i »*host*« (domaćin). Ni Nijemci se nisu znali drukčije pomoći nego da za posjetioca i gostoprimca uzmu isti korijen (»*Gast*«, »*Gastherr*« ili »*Gastgeber*«). U Poljaka je gost »*gość*«, a gostiona »*gosпода*«. A zar i naše hrvatske riječi »*gost*« i »*gospodar*« nemaju isti korijen? ⁴

¹ Živan Bezić, — *Tko je apostol?* (izd. sv. C. M.), Zagreb 1973.

² Wilhelm Zauner (Hg), — *Schöpferische Freizeit*. (Herder), Wien 1974.

³ Opći direktorij za dušobrižništvo turizma. (Izd. KS), Zagreb 1969., toč. 4.

⁴ Petar Skok, — *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*. JAZU, Zagreb 1971., sv. I, str. 594.

I sama naša Crkva na zemlji je »*Ecclesia peregrinans*«, nalazi se »in statu viae«. Ona je eshatološki entitet, jer joj je prava domovina na nebu. Njezina osnovna jedinica se zove *paroikia*, a svi mi smo *paroikoi*. Kako onda naša Crkva ne bi imala razumijevanja za svoju djecu što putuju? I zar naš zemaljski status nije, teološki rečeno, »homo viator«? Stoga Majka Crkva mora pratiti svoju djecu na svim njihovim zemaljskim putovima.

Osim religioznoga turizam ima i svoj profani aspekt, pa nas stavlja i pred neke druge probleme, odnosno dužnosti: nacionalne, političke, gospodarske, financijske, hotelijerske, prometne i sl. Danas pak na osobiti način moramo dozvati u pamet i sebi i našim gostima sudbonosnu *ekološku* odgovornost. Turisti nam pomažu uništavati prirodni okoliš, zagađuju krajolike, šume, rijeke, jezera, pa i samo more. Njihova vozila doprinose većem trovanju atmosfere. Koliko nas financijski obogaćuju, toliko nas biološki osiromašuju, pače i ugrožavaju. Odatle i njihova i naša ekološka odgovornost. Tako opet dolazimo do početnog zaključka: *svi smo odgovorni*.

Da nam pitanje odgovornosti ne bi ostalo viseće u zraku — jer često puta formula »svi smo odgovorni« na kraju krajeva u praksi znači »nitko nije odgovoran« — postavimo konkretno pitanje: tko je poimence odgovoran za turistički pastoral u Crkvi?

Za opću Crkvu to je, bez ikakve sumnje, njezin vrhovni pastir i otac svih kršćana — rimski biskup. Na papi leži golema odgovornost za čitav Božji narod kao i za apostolat turista. Njegovi glavni pomoćnici na tom polju su Kongregacija za kler i posebna Papinska komisija za migracije i turizam. Njihovi zadaci leže uglavnom na međunarodnoj razini. Oni podržavaju razne internacionalne katoličke ustanove za turizam.

Na narodnoj razini, a u velikoj mjeri i na međunarodnoj, veliku ulogu u pastoralu turista igraju Biskupske konferencije pojedinih država i nacija. One su dužne formirati posebne odbore za pitanja seljenja i turizma. Ovi će proučavati probleme turizma, organizirati tečajeve i kongrese za promicanje putničkog dušobrižništva te pronalaziti pogodno pastoralne radnike i stručnjake u toj materiji. Biskupski sabori osnivaju centre za pastoralnu problematiku. Tako npr. u Njemačkoj postoje dva takva središta: u Neustift/Brixen i u Maastricht-u.

Posebnu odgovornost za pastoral turista snose krajevne crkve, odnosno biskupije, te mjesne crkve, odnosno župe. I to, kako one zavičajne ili matične, tj. one iz kojih gosti dolaze, tako isto i prihvatne ili turističke crkve, tj. one koje goste primaju. U njihovo ime treba da djeluju u prvom redu njihovi pastiri, tj. biskupi i župnici, a onda svi ostali vjernici prema svojim mogućnostima. Prvi su pozvani da pruže svoj doprinos turistički stručnjaci i radnici, zatim redovnici, redovnice i aktivni laici naših crkvenih zajednica.

Naša je zadaća (u ovom referatu) da istaknemo odgovornost gostodavajućih i gostoprimajućih crkava. To ćemo i učiniti, ali ćemo prije svega naglasiti potrebu uzajamne suradnje obaju crkava. Mjesto svojih riječi citirat ću papu Pavla VI: »Ako crkve iz kojih ljudi sele i crkve u koje doseljuju pojačaju veze iskrenog povjerenja, ako sve bolje ujedine svoje ljudske i materijalne snage, opet ćemo ugledati kako svjetlo Gospodnje obasjava narode«.⁵

2. Zavičajna crkva

Glavni teret pastoralne odgovornosti za turiste — rekli smo — leži na zavičajnoj i prihvatnoj crkvi.

Odgovornost zavičajne crkve promotrit ćemo na trima razinama: a) nacionalnoj, o kojoj se brine Biskupski sabor dotične zemlje, b) biskupijskoj, o čemu vodi brigu mjesni ordinarij, i c) na lokalnoj, koja spada u nadležnost župnika, mjesnoga klera i čitavog Božjeg naroda.

a) *Biskupske konferencije* su prve pozvane da se uhvate u koštac s problemima turizma. Opći direktorij se poziva na dekret »Christus Dominus«: »Biskupske konferencije, osobito one unutar pojedinih zemalja, treba da brižno proučavaju hitnija pitanja koja se tiču spomenutih kategorija vjernika. Prikladnim sredstvima i ustanovama neka se zajednički i složno pobrinu za duhovno dobro tih vjernika. Pri tome treba da prije svega imaju na umu smjernice što ih je izdala ili će ih izdati Apostolska stolica, i da ih na zgodan način prilagode okolnostima vremena, mjesta i osoba.«⁶

Motuproprio »Ecclesiae Sanctae« pobliže precizira da u krilu Biskupske konferencije bude osnovan posebni *Odbor* za dušobrižništvo turista s delegiranim biskupom ili svećenikom koji će mu biti na čelu (br. 9).

Opći direktorij stavlja Biskupskoj konferenciji, odnosno odboru za turizam, slijedeće zadatke:

- proučavanje novih oblika prisutnosti i naviještanja Radosne vijesti (br. 15);
- osnivanje, oživljavanje, posuvremenjenje i usklađenje dušobrižništva turizma u cijeloj zemlji (ib.);
- pronalaženje i osposobljavanje odgovarajućeg broja svećenika za službu u biskupijama u koje turisti dolaze (ib.);
- sazivanje međunarodnih sastanaka raznih biskupskih konferencija (ib.);

⁵ Ž. Kustić, V. Stanković, — *Crkva u novoj seobi naroda*. (KS), Zagreb 1974., str. 12.

⁶ *Opći direktorij*, br. 6.

- korištenje turističkih stručnjaka i ustanova (ib.);
- povezivanje s predstavnicima turističkih agencija (ib.).

Na Biskupske konferencije zemalja koje šalju turiste još bi spadali i ovi zadaci:

- prilagoditi domaćim prilikama odredbe Općeg direktorija i centralnih rimskih organa;
- studiozno obuhvatiti čitavu turističku problematiku i u tu svrhu osnovati posebne studijske centre s odgovarajućim stručnjacima i financijskim sredstvima (ako postoji Pastoralni institut, to bi mogla biti jedna od njegovih sekcija);
- potpomagati ili same izdavati potrebnu vjersku literaturu za turiste;
- zainteresirati katolički i crkveni tisak (osobito biskupijske i župske listove) za pitanja turizma;
- koristiti se i s ostalim audiovizuelnim sredstvima mass-media (radio, televizija, film);
- pomagati akcije katoličkih i vjerskih udruženja za brigu o putnicima (kao npr. Bonifatius Verein, St Raphael Association);
- organizirati jezične tečajeve za strane svećenike u čije župe odlaze njihovi turisti.

b) *Zavičajna biskupija*, tj. ona iz koje turisti masovno odlaze na odmor, trebala bi se pobrinuti da ostvari direktive rimskih foruma, svoje Biskup. konferencije i centralnih pastoralnih organa za turizam.

Osim toga, svaka bi biskupija morala imati svoje vlastite planove i programe za konkretno djelovanje (Opći dir. 17).

Gostodavne biskupije bi također morale imati svoje odbore ili urede za dušobrižništvo izletnika s odgovornim delegatom na čelu. One bi se osobito imale brinuti za pronalaženje pogodnih osoba za dušobrižništvo turista.

Ovom pitanju — to tvrdim na temelju iskustva što smo ga do sada stekli — trebalo bi posvetiti naročitu pažnju. Ne mislim da je dobar način rada oglasiti u crkvenom tisku da se traži toliki i toliki broj svećenika za turističke kapelane i onda sve one koji se jave smjesta slati na teren. Za dušobrižništvo turista traže se posebne pastoralne i moralne odlike, kojih nažalost svi nemaju. U nekim slučajevima se dobija dojam da se za turističke kapelane javljaju ne samo oni koji se žele usput odmoriti (što je u sebi pohvalno), već i oni kojima je glavna svrha zabava i provod. Takvi dakako ne mogu djelovati pozitivno. U tom slučaju je daleko bolje da ih uopće nema.

Dobro stojeće biskupije bi mogle skupa s kapelanima slati i »putujuće kapelice«, opremljene svim bogoslužnim priborom. Za bogoslužje u kampovima potreban je (za slučaj nevremena ili sunčane pripeke) i jedan poveći šator da se ljudi mogu zaštititi.

Osim liturgijskih knjiga matične biskupije bi dobro učinile da priprave dovoljno informativnog materijala o vjerskom životu izletnika, pa da njima opskrbi turističke dušobrižnike i one župe, odnosno biskupije, kamo njihovi vjernici idu na ljetovanje ili zimovanje.

Ako je zavičajna biskupija u mogućnosti da to učini, trebalo bi da se poveže s domaćim turističkim agencijama i ustanovama te da se i njima posluži na duhovno dobro svojih putnika.

Kako su danas mnoge biskupije, osobito u zapadnom svijetu, u isto vrijeme i gostodavci i gostoprincipi, one moraju biti otvorene za oba vida turističkog pastoralna. Sve ono što ćemo poslije reći o dužnostima crkava koje turiste primaju važi jednako i za one prve.

c) *Zavičajna župa* iz koje turisti putuju ne smije nikada popustiti u brizi o vlastitoj djeci. Pače, pošto se njezini sinovi rasuti po svijetu nalaze u većim tjelesnim i duševnim pogibeljima nego kad su kod kuće, i njezina pastoralna briga mora biti još veća. Ona je zapravo skrb čitave mjesne zajednice, a ne samo župnika. U tom poslu se treba angažirati sav pastoralni personal, župski pomoćnici, redovnici i vjerski aktivisti.

Ipak glavna odgovornost leži na *pastiru* župe. Župnik će nastojati svim raspoloživim sredstvima, osobito preko propovijedi, kateheza, predavanja i tiska pripremiti svoje vjernike da dobro iskoriste blagodati turizma. Posebno će:

- »Pripremiti svoje vjernike na putovanje: poučiti će ih o svrsi, važnosti i načinu praznikovanja, naglasit će odgovornost kršćanskog turista u stranom svijetu,
- preporučit će im da svojim vladanjem i pobožnošću budu svjedoci vjere, a svojim primjerom na pobudu domaćina. Svoje preporuke im može dati i u pismenoj formi (brošura, pismo, letak),
- na vrijeme će dobiti religiozne informacije iz krajeva kamo putuju njegovim župljanima, te će ih s njima upoznat i poučiti kako će i tamo naći katoličkog svećenika,
- neki župnici obavljaju uoči sezone i slikovne informacije svojim vjernika o metama njihovog puta,⁷
- pozivaju vjernike da prije putovanja prime sv. sakramente, a na svoja kola stave oznaku SOS,
- brinu se da i siromašni pojedinci (djeca, mladež, majke) mogu poći na praznike ili oporavak«.⁸

Bilo bi korisno kad bi župnik posjedovao u svojoj biblioteci i turističku literaturu ili malu filmoteku koja bi bila na raspolaganju vjernicima što putuju.

⁷ Poznajem njemačkog župnika (Hans Waller) koji prilikom svojih putovanja filmuje prirodne i kulturne ljepote te vjerske objekte naše zemlje. Tokom zime te filmove prikazuje svojim župljanima i upoznava ih s našim znamenitostima, kulturnim tekovinama i crkvama, pružajući im vjerske i pastoralne upute.

⁸ Zivan Bezić, — *Pastoralna služba*. Split 1971., str. 175.

Odgoj vjernika za odmaranje, korištenje slobodnog vremena i putovanja spada u važne obaveze suvremenog dušobrižništva.

3. Turistička crkva

Kako smo već rekli, najveći teret turističkog pastoralna snose matična i prihvatna crkva. Promotivši zadatke gostodavne crkve, sad ćemo proučiti obaveze crkve koja redovito prima goste, tj. turističke crkve. I u njoj nalazimo one iste tri važne strukture koje odlučuju pastoralom turizma: Biskupske konferencije, biskupije i župe.

a) *Biskupska konferencija* odgovara za opći vjerski prihvati izletnika na nacionalnoj razini. I ova ima po prilici iste obaveze kao i zavičajna, ali ovaj put gledane s drugog stanovišta, tj. s aspekta domaćina. Da se ne ponavljamo, ovdje ćemo istaknuti njezine specifično domaćinske dužnosti.

Dakako, i turistička Biskupska konferencija mora imati svoj Odbor za turizam, koji će biti animator sve turističke pastoralne djelatnosti na njezinom teritoriju. Najbolje da mu je na čelu biskup koji ima veliko turističko iskustvo, a tako isto i ostali članovi. Odbor organizira tečajeve i studijske dane za aktivne turističke pastoralne radnike i brine se za odgoj bogoslova, tj. budućih pastoralnih djelatnika na polju turizma.

Turistički Odbor Biskupskog sabora treba da pronalazi i okuplja turističke pastoralne stručnjake, kako teoretičare tako i praktičare. Kad bi mu bio moguć kakav utjecaj i na civilne turističke štabove i škole, ne bi smio propustiti takvu šansu za djelovanje. Gdje je to izvedivo, božanski *kairos* će mu biti saveznik.

Nacionalni pastoralni centar sugerira kad će se i kako će se slaviti turistički »tjedan« ili barem »dan«. Za tu prigodu mu je dužnost pripremiti župnicima i biskupskim delegatima za turizam dovoljno informativnog i propovjedničkog materijala.

Opći direktorij traži da Biskupski sabor pronađe najprikladniji način davanja jurisdikcije ispovjednicima izletnika (br. 16) i da se na taj način uskladi međubiskupijska praksa. Isto tako na sabor spada promicanje i reguliranje ekumenskih inicijativa među turistima. Ima se pobrinuti da se euharistijsko bogoslužje svuda odvija dolično i efikasno.

b) Pojedine *turističke biskupije* će smatrati svojom svetom dužnošću da na licu mjesta provode direktive Rima i Sabora. No neće se zadovoljiti samo time da budu izvršni prenosni organ, nego će nastojati da i same budu inicijatori i promicatelji putničkog pastoralna.

Biskupi i dijecezanske pastoralne instance ne smiju nikada zaboraviti važnu uputu Općeg direktorija: »Dušobrižništvo turizma treba smatrati redovitim i bitnim sastavnim dijelom biskupskog pastoralna« (br. 18).

To dakle mora biti »redovita« pastorizacija, ne samo kampanjska, jedino za vrijeme sezone. Na nju se misli i o njoj planira kroz čitavu godinu. Dušobrižništvo stranaca je »bitni« dio pastoralala, ne dakle fakultativni, povremeni ili drugorazredni posao svećenika. U svim turističkim zemljama ono je i »sastavni«, integralni dio pastirskog nastojanja opće i regionalne crkve.

Uopće ne bi smjela postojati turistička biskupija bez svoga posebnog vijeća za turistički pastoral. Na čelu bi mu trebao biti poletan, iskusan i poduzetan čovjek, poznavalac više jezika. Jednako tako i u biskupijskom pastoralnom vijeću ne bi smjela nedostajati turistička sekcija.

Stvaranje pastoralnih *planova* je danas normalni način dušobrižništva. Ima li svaka biskupija takve planove i programe? Nalazi li se u tim planovima predviđena briga za goste te specijalizacija sposobnih prezbitera za probleme turizma? Stavljaju li krajevna crkva Biskupskom saboru na raspolaganje svoje turističke kadrove, a onda i mlađe svećenike koji bi trebali postati specijalizandi?

Glavni zadatak biskupijskih pastoralnih foruma za turizam trebalo bi biti trajno *poticanje* mjesnih župnika turističkih krajeva na duhovnu brigu oko vjernika namjernika. Svećenik koji nema smisla za turistički pastoral ne bi smio ni biti imenovan na jednu takvu župu. Dijecezanski turistički odbor, odnosno biskupski delegat za turizam, ima pravo nadzora nad dušobrižništvom stranaca u svakoj župi.

Župnici i kapelani turističkih mjesta za vrijeme sezone bi morali ostati na svojim radnim mjestima, a svoj odmor odgoditi za drugo doba godine. To traži Opći direktorij (br. 22), a i zdravi razum. I o tome mjesni biskup, odnosno njegov delegat za turizam, mora voditi računa.

Po crkvenom pravu samo ordinarij biskupije podjeljuje ispovjedničku jurisdikciju stranim prezbiterima. Mogao bi turističkim župnicima podijeliti pravo subdelegacije na kraće vrijeme. Neka preporuči svojim i stranim svećenicima, osobito onima koji se voze vlastitim kolima, da sobom nose i bolesničko ulje (OD, 22), jer su danas glavne prometnice postale klaonicama.

Na biskupijski pastoralni centar za turizam spada briga i oko oživljavanja laičkog apostolata u području turizma (OD, 18). *Laici* imaju češćih i boljih prilika za apostolat gostiju od samog svećenika. Mnogi naši vrijedni i sposobni laici ostat će nepoučeni, neodgojeni i neoduševljeni za apostolski rad među turistima ako se na tom poslu ne založe sami župnici uz pomoć jedne nadžupske instance vođene od određenih stručnjaka.

Mnogi biskupi u zapadnim zemljama šalju u hotele, motele, svratišta, kampove i ostale turističke objekte svoja pisma upućena stranim gostima. Sjajna praksa, samo koliko u nas ostvariva? Kad ćemo moći svakom

posjetiocu na njegov noćni ormarić postaviti Sv. pismo u njegovu jeziku? Ili s Biblijom još i gradski plan s ucrtanim crkvama i označenim litur-
gijskim orarom?

c) Bazni nosilac turističkog dušobrižništva je mjesna župa. Tu put-
nici dolaze u najuži i prisni dodir s domaćom crkvom. Sve brige viših
crkvenih foruma pale bi u vodu ako bi zatajila župa i njezin pastir.

Koje su u tom pogledu dužnosti župnika?

- »On mora poznavati problematiku turizma i studirati njegove
pastoralne aspekte,
- vladati barem jednim svjetskim jezikom, pogotovo onim kojim
govori najveći broj tamošnjih turista,
- postaviti javne znakove za vjersku orijentaciju turista (table,
plakati, oglasi) i dostaviti potrebite informacije hotelima, kam-
povima i pansionima,
- turiste rado primati, pružati im obavijesti, u potrebi biti tumač
ili vodič, stupiti u doticaj s njima, uputiti im pismenu dobro-
došlicu (u svoje ili biskupovo ime),
- u izvedbi ili oraru bogoslužja voditi o njima računa,
- ako ih je mnogo, za njih predvidjeti posebnu misu (večernju,
subotnju, nedjeljnu) i, ako im treba, na posebnim mjestima (kolo-
dvoru, luci, brodu, kampu i sl.),
- sačekati i smjestiti turističkog dušobrižnika (ukoliko dolazi) i biti
mu na pomoći,
- kod župske mise pozdraviti goste i barem im pročitati evanđelje
na njihovom jeziku,
- još više brinuti o pravilnim i privlačivim obredima, čistoći
i ljepoti crkve,
- nekatolike uputiti njihovu dušobrižniku, dati im našu crkvu na
raspolaganje ako nemaju svoje,
- organizirati priredbe i predavanja za turiste (o povijesti, folkloru,
vjeri, običajima kraja), naročito za omladinu,
- gdje dolaze stranci na liječenje (sanatoriji, toplice, talasoterapija,
klimatske stanice) bolesnicima posvetiti osobitu pažnju,
- stvoriti u župi posebni pastoralni aktiv za turizam.«⁹

Razumije se da će revan pastir i tuđincima pružiti svaku duhovnu
pomoć koju zatrebaju. Naročito je potrebno da ih upozna i stupi s njima
u osobni dodir te da nastoji da se barem u crkvi ne osjećaju tuđincima.
Opći direktorij preporuča da crkva bude otvorena cijeli dan (br. 23).
A kako ćemo se očuvati od krađa? Ili postaviti trajnog čuvara (to bi
mogao biti i remeta ili zvonar) ili organizirati naizmjenično dežurstvo

⁹ Ž. Bezić, isto mj., str. 173. i 174.

(za to su prikladne starije žene koje rado dolaze u crkvu). Opći direktorij nam daje još jedan pošten savjet: od sakupljene turističke milostinje neka se nešto uloži i u turistički pastoral u župi (br. 23).

Na primjer: od istog novca bi se moglo nabaviti dobrih knjiga na njihovu jeziku i od njih složiti malu knjižnicu za strance. Ili možda u nekoj obitelji ili dječjem vrtiću osigurati čuvanje djece kad ona ne mogu biti u društvu roditelja. Ili nešto slično.

Briga upravitelja župe ili mjesne zajednice ne može se ograničiti jedino na odnose prema turistima. Njihovo polje rada se mora proširiti i na pastoralni odgoj *vlastitih župljana* koji primaju goste, kako u privatnom kućanstvu tako i u javnim ugostiteljskim ustanovama. Kad bi propustili ovu dužnost, dozvolili bi da im se uništi veliki dio truda što su ga uložili u dušobrižništvo izletnika.

Doduše, engleska poslovice »The stranger is a potential danger« (svaki stranac je mogući neprijatelj) nije ukorijenjena u našem narodu koji je poznat kao gostoljubiv svijet. No nama prijeti drugačija napast: da iskoristimo financijski te »bogate furešte«, da se ograničimo samo na sticanje novca, ne gledajući u gostu ništa drugo do objekt bogaćenja. Stoga će domaći župnik morati posvetiti veliku pažnju odgoju kršćanskog gostoljublja u svojih župljana.

Odgoj *domaćinskih* kreposti će moći provoditi najviše preko propovijedi, kateheza, posebnih tečajeva, duhovnih priprema za sezonu i osobnih razgovora. Evo u glavnim crtama sadržaj toga odgojnog rada:

- »On će ih sustavno odgajati za ulogu kršćanskog domaćina; bit će dobro da prije i poslije turističke sezone održi duhovnu obnovu za župu,
- stalno će u propovijedi i katehezi davati pouke o odnosu prema gostima i naglašavat će gostoljubivost kao kršćansku krepost,
- otkrit će im religiozni smisao turizma, koji ne smiju shvatiti kao prigodu za iskorištavanje stranaca i obogaćivanje, nego u duhu bratskog služenja i katoličkog svjedočenja,
- svojim gostima su dužni pružiti dobar primjer kršćanske obitelji,
- ako budu suočeni s lošim vladanjem turista, neka se ne sablazne,
- neka katoličke goste informiraju o službi Božjoj, a mogu ih pozvati sobom u crkvu,
- prema inovjercima i bezvjernicima neka budu korektni te svojim životom svjedoče za Krista u ekumenskom duhu,
- tokom sezone će župnik i čitava župa voditi posebnu brigu za mladež, mušku i žensku, svoju i stranu.

Pošto se većina turista zadržava u javnim prenočištima, svećenik ima specijalne dužnosti prema ugostiteljskom osoblju:

- mora poznavati sve ugostiteljske objekte na svom terenu i njihovo osoblje (barem vodeće), s njima biti u dobrim odnosima,

- jednako i s ostalim turističkim ustanovama: putnim agencijama, turističkim biroima, prevoznicima, ugostiteljskim školama i sl.
- katolički turistički personal (vodiči, tumači, vratari, konobari, sobari, kuhari itd.) mora biti poučen o svojoj humanoj, patriotskoj i kršćanskoj odgovornosti prema gostima,
- župnik će dostaviti svim hotelima, motelima i kampovima pismene obavijesti o rasporedu liturgije (ako je moguće, dati i ostale vjerske materijale: bibliju za gostinjske sobe, svoje ili biskupovo pozdravno pismo, religiozne prospekte i sl.),
- koliko je do njega, nastojat će imunizirati katolički personal, naročito ženski, protiv turističkih napasti i sablazni,
- ako je potrebno i moguće, za ugostitelje vjernike služiti posebnu misu u pogodno vrijeme.¹⁰

Svi vjerski spomenici u mjestu, koji su pod našom upravom, trebaju biti dobro čuvani, čisti i pravilno vrednovani. Tako isto i naše crkve u cjelini. Oni su uvijek, pogotovo danas, vrijedna sredstva evangelizacije. Nekada su se crkvene slike i kipovi nazivali »biblia pauperum«, a danas bi ih mogli nazvati »biblia divitum et peregrinantium«! S tim u vezi odgoj turističkih vodiča dobiva posebni vjerski značaj.

— — —

U sažetku mogu ponoviti: svi smo odgovorni za našu braću što putuju (nismo bez razloga *Ecclesia peregrinans*). Posebnu odgovornost snose matične i prihvatne crkve u svim svojim strukturama. Najviše Biskupske konferencije, pojedine biskupije i mjesne crkvene zajednice, kako zavičajne tako i one turističke. Biskupi (uzeti pojedinačno i kolektivno), njihovi pastoralni forumi i župnici na terenu pri tome igraju glavnu ulogu.

Ni mi u Dalmaciji, i općenito na Jadranu, ne možemo izmaknuti svojim pastoralnim dužnostima prema našim gostima, bilo da dolaze iz naše zemlje, bilo iz inozemstva. Mi smo izrazito turistički kraj i zato nas posebno vežu zakoni kršćanske gostoljubivosti.

PORUKA I. PASTORALNOG SIMPOZIJA O TURIZMU U ZADRU (22. i 23. travnja 1975. godine)

1. Turizam kao masovna društvena pojava jest plod naše tehničko-urbane civilizacije. Zato je on potreba današnjeg čovjeka i treba ga promicati radi boljih ljudskih odnosa i ekumenizma.

¹⁰ Ž. Bezić, isto mj., str. 174. i 175.

2. Turizam obuhvaća mnoge ljude i narode. On doprinosi da se ljudi upoznaju, izmjenjuju ideje, otupljuju predrasude, smanjuju razlike. Tako se čovječanstvo na poseban način približava svojem idealu — miru i zajedništvu.
3. Turizam moramo uočavati i s njegova religioznog vida. Mi smo članovi one Crkve koja je putnica na svome zemaljskom hodočašću k zajedničkom Ocu kojega se ljubav i briga protežu na sve ljude.
Crkveno je Učiteljstvo objavilo upute i dokumente koji nas u savjesti obavezuju na pastorizaciju turista.
4. Za pastorizaciju turista odgovorna je čitava Crkva, tj. sav Božji narod, a posebno zavičajna Crkva iz koje turisti dolaze i Crkva koja ih prima. Na nacionalnom je planu odgovorna Biskupska konferencija, na regionalnom mjesni biskup, a na lokalnom župnik sa župskom zajednicom.
5. Izražavamo zadovoljstvo što je Biskupska konferencija Jugoslavije osnovala posebni Odbor za pastorizaciju turista. Smatramo također nužno potrebnim osnovati Institut za studij i koordinaciju sveukupnoga pastoralnog rada s posebnim Odjelom za pastorizaciju turista.
6. U skladu s Općim direktorijem Svete Stolice za dušobrižništvo turista treba da svaka biskupija osnuje Odbor ili barem imenuje delegata za pastorizaciju turista.
Povjeravajući dušobrižnicima turističke župe, biskup bi trebao imati u vidu da dotični posjeduje potrebne kvalitete za taj suvremeni i tako važan pastoralni rad.
7. Posebnu odgovornost i teret snose župnici. Oni trebaju pronaći i odgajati suradnike za apostolat turista: a) među svojim domaćima koji putuju; b) u obiteljima koje primaju; c) među svojim župljanima koji su zaposleni u ugostiteljstvu.
8. Radi promicanja pastoralnog turizma potrebno je da se u svim župama godišnje proslavi Dan turizma, da se u svakoj biskupiji organizira studijski dan, a na nacionalnoj razini da se upriliči susret turističkih delegata iz svih biskupija Domovine. Neka i vjerski tisak posveti dužnu pažnju tome golemom problemu suvremene Crkve i svijeta.

Odbor BKJ za pastorizaciju turista
Zadar, Zeleni trg 1